

POJMY, ktoré by ste mali **vedieť vysvetliť a prakticky aplikovať**:

Literárne obdobia a smery:

- staroveká literatúra,
- stredoveká literatúra, renesančná literatúra, baroková literatúra – len priradiť autorov,
- klasicistická literatúra,
- romantizmus,
- realizmus,
- literárna moderna: symbolizmus, impresionizmus;
- avantgarda: vitalizmus, poetizmus, expresionizmus, nadrealizmus;
- naturizmus,
- socialistický realizmus;
- absurdná literatúra - absurdita,
- existencializmus;
- postmoderna.

LITERÁRNE DRUHY, ICH ZNAKY, ČLENENIE:

- **epika** – veršovaná, neveršovaná,
- **lyrika**: spoločenská, ľúbostná, reflexívna, duchovná (*náboženská*), prírodná;
- **dráma** - hovorená, hudobná, mimická;

LITERÁRNE ŽÁNRE:

- **poviedka, novela;**
- **román** a jeho **typy podľa témy**: sociálny román, psychologický román, **sociálno-psychologický román**, detektívny román, historický román, sci-fi, fantasy ... **forma**: román v listoch, **denníková forma**, veršovaný román ...
- **epos, báj/mýtus; bájka, podobenstvo** (alegória),
- **óda, sonet; žalospev/elégia, automatický text; populárna pieseň; básnická skladba,**
- **komédia, veselohra; tragédia; činohra, absurdná dráma; divadlo malých javiskových foriem, autorské divadlo, existenciálna dráma;**
- **ústna ľudová slovesnosť a jej formy: pieseň, balada, príslovie, porekadlo, pranostika, rozprávka;**

ŠTRUKTÚRA LITERÁRNEHO DIELA:

- **vonkajšia kompozícia:**
 - ✓ **próza**: nadpis, odsek, odsek, kapitola, diel;
 - ✓ **poézia**: verš, strofa, spev;
 - ✓ **dráma**: výstup, dejstvo, scénické a autorské poznámky;
- **vnútorná kompozícia:** dejový plán (*rovina*) diela, významový (*myšlienkový*) plán (*rovina*) diela;
- **príbeh** ako autorská štylizácia reality;
- **dejová krivka**: expozícia, zápleтка, vyvrcholenie, obrat, rozuzlenie; **pointa**;

HÍBKOVÉ ČLENENIE DIELA:

- **rozprávač**: priamy, vševediaci, **personálny, nespoľahlivý,**
- **horizontálne členenie textu - próza:**
 - ✓ **pásmo rozprávača** (1.os./ 3. os.; nepriama reč)
 - ✓ **pásmo postáv** - priama reč, vnútorný monológ,
- **horizontálne členenie textu - dráma**: monológ, dialóg, replika v dialógu,
- **kompozičné postupy rozprávania: reťazový, retrospektívny, chronologický** (kronikársky); **prúd vedomia,**
- **postava**: literárna postava, **charakterový typ** postavy; **sociálny typ** postavy, **idealizovaný typ** postavy,

ŠTYLIZÁCIA TEXTU:

- **anafora**; básnické **prirovnanie**; **metafora**; **metonymia**; **symbol**; **epiteton**; **protiklad** (kontrast); **zvukomaľba**, hyperbola (zveličenie); **asociácia**;
- **humor** a jeho odtienky: **irónia**; **satira**;

METRIKA:

- **rým a jeho podoby**;
- **voľný verš**,
- **rytmus: sylabický, sylabotonický, časomiera - len priradiť k autorom.**

PREHĽAD AUTOROV a DIEL v zadaniach ÚSTNEJ MATURITNEJ SKÚŠKY

Staroveká literatúra

- Homér - Ilias a Odysea,
- Sofokles – Antigona,
- Ezop – bájky, bájka Krab a jeho mať,
- Epos o Gilgamešovi - *zaradiť k počiatkom eposu, sumerská literatúra, klinové písmo.*

Renesančná literatúra

- Boccaccio - Dekameron - novela - *len zaradiť do literárneho systému a historického vývinu,*
- W. Shakespeare - Hamlet; popr. prehľad hier, rozčlenenie na tragédie, komédie, hist. hry

Baroková literatúra

- H. Gavlovič - Valaská škola mravúv stodola - Kde gazdiná korhelkyňa ..., Veľmi je hlúpy, kto ...

Klasicistická literatúra/Klasicizmus

- J. P. Molière - Lakomec
- J. Kollár - Slavy dcera/ Předzpev + prehľad spevov
- J. Hollý - Svatopluk

Romantická literatúra/Romantizmus

- V. Hugo - Chrám Matky Božej v Paríži
- A. S. Puškin - Kapitánova dcéra
- vplyv ústnej ľudovej slovesnosti na poéziu štúrovcov
- S. Chalupka - Mor ho
- J. Botto - Smrť Jánošíkova
- J. Kráľ: Zakliata panna vo Váhu a divný Janko
- A. Sládkovič - Marína; popr. básnickú skladbu Detvan *len zaradiť*
- Ľ. Štúr - *hlavne ako kodifikátor*
- znaky slovenskej romantickej literatúry - porovnať s európskym romantizmom

Postromantizmus/ Medzi romantizmom a realizmom/ literatúra matičného obdobia

- J. Palárik - Zmierenie al. Dobrodružstvo pri obžinkoch

Realistická literatúra/Realizmus

- F. M. Dostojevskij - Zločin a trest
- H. de Balzac - Otec Goriot
- M. Kukučín - Neprebudený, Keď báčik z Chochoľova umrie
- B. S. Timrava - Ťapákovci
- J. G. Tajovský - Maco Mlieč, Statky - zmätky
- P.O. Hviezdoslav - Hájnikova žena

Moderna/Literárna moderna

- I. Krasko - Nox et solitudo, Verše (b. Topole, Plachý akord, Otcova roľa)

Medzivojnová literatúra (1918-45)

- E. M. Remarque - Na západe nič nového
- E. Hemingway - Starec a more

UMS – OKRUHY Z LITERATÚRY

čas prípravy a odpovede: 10 minút

- R. Rolland - Peter a Lucia
- F. Kafka - Premena
- M. Urban - Živý bič
- J. C. Hronský - Jozef Mak
- I. Hrušovský - Pompíliova Madona
- D. Chrobák - Drak sa vracia
- M. Figuli - Tri gaštanové kone
- P. Jilemnický - O dvoch bratoch
- J. Barč-Ivan - Matka
- E. B. Lukáč - b. Taedium urbis, Paradoxon
- J. Smrek - b. Cválajúce dni, Mne dedinčanka stepilá, Oči

Povojnová a súčasná literatúra

- J. D. Salinger - Kto chytá v žite
- S. Beckett - Čakanie na Godota
- A. de Saint Exupery - Malý princ
- Umberto Eco - Meno ruže
- J. Heller - Hlava XXII
- J. P. Sartre - p. Múr
- A. Bednár - Kolíska, Sklený vrch
- L. Mňačko - Ako chutí moc, Smrť sa volá Engelchen
- D. Dušek - Kufor na sny (p. Taktika, Rýchlik)
- D. Mitana - Patagónia
- V. Šikula - S Rozárkou
- V. Klimáček - p. Tapetová ruža
- P. Karvaš - Absolútny zákaz
- I. Bukovčan - Kým kohút nezaspieva
- Lasica a Satinský - Soireé/Hamlet
- S. Štepka - Jáánošiiiik
- M. Rúfus - b. Zvony detstva, Matka
- M. Válek - b. Jablko
- J. Urban - b. Balada o ostávajúcich ušiach, Voda, čo ma drží nad vodou

TEMATICKÉ OKRUHY:

- ✓ **Epika staroveku:** staroveký epos - Epos o Gilgamešovi, Homérove eposy; báj, bájka – Ezop; znaky eposu, bájka, mýtus.
- ✓ **Tragédia:** Sofokles, Shakespeare; rozbor 1 hry, hrdina tragédie a jeho výnimočnosť. Vývoj tragédie. Vnútoraná kompozícia drámy.
- ✓ **Komická dráma:** Moliere, Štepka; rozbor 1 hry, odtienky humoru.
- ✓ **Básnické diela slovenského klasicizmu:** Kollár, Hollý; znaky eposu, (Kollár - žalospev, sonet), časomiera, literárny jazyk autorov.
- ✓ **Stvárnenie hrdinu v romantizme a realizme:** Puškin, Hugo, Balzac; porovnanie znakov, zobrazenie hrdinu v rom. a realizme; typy románov podľa témy; rozbor 1 diela. Pásmo rozprávača, pásmo postáv.
- ✓ **Ústna ľudová slovesnosť a jej vplyv na sl. literatúru:** charakteristika, malé útvary ULŠ; porovnanie literárneho hrdinu; Gavlovič, Botto, Kráľ; kolektívny hrdina - titanizmus J. Kráľa.
- ✓ **Generácia štúrovcov (informácia), znaky slov. romantizmu:** Chalupka, Sládkovič; porovnanie poézie - epická, lyrická, anafora, typ liter. hrdinu (Chalupka), sylabický verš; rozbor 1 autora.
- ✓ **Pohľad realistov na slovenskú dedinu:** Hviezdoslav, Kukučín (Keď báčik ...), Timrava, Tajovský (Maco Mlieč). Znaky slovenskej realistickej literatúry: postava ako charakterový al. sociálny typ, svet dediny, sociálne problémy, aj obraz zaostalého človeka.

- ✓ **Slovenská dráma 19.st.:** Palárik, Tajovský; základná téma, zaradenie autorov do lit. obdobia, rozbor 1 hry; postavy, konflikt, výstavba dramatického textu.
- ✓ **Krasko - literárny portrét:** symbolizmus, impresionizmus, kontrast, sylabotonický rytmus/verš.
- ✓ **Slovenská medzivojnová poézia:** Smrek, Lukáč, tematické porovnanie autorov, generačná báseň, neosymbolizmus, vitalizmus, sonet, voľný verš.
- ✓ **Slovenská medzivojnová próza:** Urban, Hronský; Jilemnický (sociálna próza, socialistický realizmus), rozbor 1 diela, rozprávač, pásmo postáv; sociálno-psychologický román, vplyv expresionizmu.
- ✓ **Slovenská medzivojnová dráma:** Barč-Ivan, Stodola; tradičná realistická dráma a vplyv expresionizmu v Matke, autorské poznámky.
- ✓ **Próza naturizmu:** M. Figuli, D. Chrobák; znaky naturizmu, hrdina naturizmu, rozprávač, kompozičné postupy rozprávania. 1 dielo rozbor.
- ✓ **Slovenská povojnová poézia:** Rúfus, Válek, Urban, Hevier; rozbor 2 básní od rôznych autorov. Vysvetlenie pojmu: pop-básnici, voľný verš.
- ✓ **Dráma po r. 1945:** Beckett, Bukovčan, Štepka; znaky absurdnej drámy, autorské divadlo, dráma s prvkami existencializmu – vysvetliť; antihrdina, paródia, 1 hra rozbor.
- ✓ **Vplyv existencializmu a postmoderny na vývoj súčasnej prózy:** Salinger, Ecco, Sartre; prínos pre rozvoj literatúry, charakterizovať: postmoderna, existencializmus. Rozbor 1 diela.
- ✓ **Slovenská próza po r. 1945:** Bednár (Sklený vrch), Mňačko (Ako chutí moc), Dušek (p. Taktika); zaradiť do vývinu, témy, výnimočnosť p. Taktika (prúd vedomia).
- ✓ **Obraz 2. svetovej vojny v slovenskej literatúre:** Mňačko (Smrť sa ...), Bednár (Kolíska), Bukovčan; žánrová forma diel, rozbor 1 diela. Znaky existenciálnej drámy, porovnanie prozaického a dramatického textu.
- ✓ **Obraz vojny v svetovej literatúre 20. storočia:** Remarque, Rolland, Heller; expresionizmus, stratená generácia, absurdita vojny, porovnanie zobrazenia vojny; 1 dielo rozbor.
- ✓ **Vplyv postmoderny na vývoj slovenskej literatúry:** Klimáček, Urban, L+S; podoby humoru, paródia, lit. druh a žáner, 3 znaky postmoderny.
- ✓ **Výnimočné diela svetovej prózy 20. storočia:** Exupery, Hemingway, Kafka, Sartre; zaradiť do žánru, vysvetliť výnimočnosť, 1 dielo rozbor.
- ✓ **Vývoj absurdnej literatúry:** Kafka, Beckett, Karvaš; príčiny vzniku absurdnej literatúry, jej podoby, podoby slov. absurdnej drámy – absurdná situácia, kritika totality;
- ✓ **Literárne druhy a žánre:** Hronský, Sofokles, Lukáč; zaradiť do lit. druhu, žánru, charakterizovať lit. druhy, formu textu, kompozíciu; sonet, rým; 1 dielo rozbor.
- ✓ **Poviedka ako literárny žáner:** Dušek (Rýchlik), Kukučín (Neprebudený), Klimáček; poviedka, personifikácia, rozbor 2 poviedok.
- ✓ **Novela ako literárny žáner:** Hemingway, Hrušovský, Kukučín (Kým báčik...), Boccacio (č. *Bokačo*) - len zaradiť ako autora 1. novely; novela, zoradiť podľa literárnych období; 1 dielo interpretácia.
- ✓ **Román a jeho žánrové podoby:** Dostojevskij; Ecco, Balzac; pojmy: sociálny, psychologický, detektívny, iné podoby románu?, zaradiť podľa lit. vývinu, symbolika labyrintu a knižnice v románe Meno ruže.
- ✓ **Téma lásky a jej podôb v literatúre:** Sládkovič, Hviezdoslav, Kollár, Figuli alebo vlastný výber s témou lásky 1 diela na interpretáciu.
- ✓ **Obraz ženy v literatúre:** Ťapákovci, Statky- zmätky, S Rozárkou,; rozbor 1 diela; zaradiť do lit. žánrov a období, pásmo rozprávača a pásmo postáv.
- ✓ **Obraz mladého človeka, príčiny konfliktov s dospelými:** Salinger; Mitana, Šikula; 1 dielo rozbor. Pásmo rozprávača a pásmo postáv.